

วิถีชีวิตแห่งความสุขและดีงาม อารยธรรมอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง กรณีศึกษาการสร้างสรรค
แขวงเมืองหลวงพระบาง และแขวงนครเวียงจันทน์ใน สปป.ลาว

Ways of Happiness and Goodness in the Greater Mekong Subregion Civilization: A Case
Study of Creations in Luang Prabang District and Vientiane District Lao PDR.

ศักชัย อุทธิโท

Sakchai Utittho

อาจารย์ ภาควิชาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Lecturer from the Visual Arts Department Faculty of Fine and Applied Arts Mahasarakham University

Corresponding Author Email: sakchaiutti@gmail.com

Received: 30 June 2022

Revised: 24 August 2022

Accepted: 29 August 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาการแสดงออกถึงความศรัทธาเชื่อมโยงในพระพุทธศาสนาของผู้คนใน สปป.ลาว และ 2. เพื่อศึกษาการแสดงออกถึงความเป็นปัจเจกบุคคลส่วนตัวที่มีความผูกพันกับประเพณีวัฒนธรรมบริเวณอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยได้เข้าไปศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตผู้คน งานศิลปกรรมพื้นถิ่น และประเพณีบุญสงกรานต์ใน สปป.ลาว จากแหล่งข้อมูลภาคเอกสาร และภาคสนามจากการพูดคุย บันทึกภาพถ่าย และภาพร่าง ในพื้นที่ชนบท พุทธสถาน พิพิธภัณฑสถาน ในแขวงเมืองหลวงพระบาง บริเวณวัดเชียงทอง วัดใหม่ วัดภูสี และในแขวงนครหลวงเวียงจันทน์ เช่น วัดธาตุหลวง วัดศรีเมือง วัดองค์ต่อ วัดศรีสะเกส วัดพระแก้ว ประตูดุ๊ย รวมถึงจากแหล่งข้อมูลภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหลวงพระบาง และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติลาว ในเมืองเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมจากภาคเอกสาร การบันทึก และการสังเกตมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อค้นหาเทคนิควิธีการ รูปทรงสัญลักษณ์ และเนื้อหาแนวคิดในการสร้างสรรค์ และนำมาวิเคราะห์ด้วยหลักการทฤษฎีวิเคราะห์องค์ประกอบศิลป์ ผลการวิจัยพบว่า 1) เป็นผลงานจิตรกรรมสีน้ำมันที่แสดงออกถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอันแรงกล้าของสังคมชาวอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง โดยเฉพาะในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผ่านวัฒนธรรมและจารีตประเพณีที่ดีงามที่ได้สืบสานกันมาอย่างยาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และ 2) เป็นผลงานการสร้างสรรคที่สะท้อนถึงความเป็นปัจเจกบุคคลส่วนตัวที่มีความชื่นชอบวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้คนใน สปป.ลาว ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับวิถีชีวิตของชนบทภาคอีสานที่เป็นรากเหง้าถิ่นกำเนิดของผู้วิจัย

คำสำคัญ: ศิลปะวัฒนธรรมลาว, ประเพณีลาว, อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

Abstract

The purposes of this study were 1. to indicate people's faith in Buddhism in Lao PDR and 2. to express individualism in people, which is bonded with the tradition and culture of the Greater Mekong Subregion. This study was qualitative research investigating people's ways of life, local arts, and Songkran Festival in Lao PDR through documents, conversations in field study, photography, and sketches in rural areas, Buddhist temples, and museums. In Luang Prabang District, the data were collected from Chienthong Temple, Mai Temple, and Pusri Temple, while in Vientiane, the data were collected from Thatluang Temple, Srimueng Temple, Ong Tue Temple, Sirsaket Temple, Prakaew Temple, and the Victory Gate. The other places where the data were collected included the National Museum of Luang Prabang and Lao National Museum. All the data from

documents, records, and observations were studied to find the creation techniques, symbolic shapes, and concepts of creation. Then, the findings were analyzed through the theories of artistic elements. The results are as follows. 1) The art works found in those places are oil paintings which indicate people's strong faith in Buddhism in the Greater Mekong Subregion, especially in Lao PDR. They have been created through fine tradition and culture inherited from the past until the present time and 2) Those creative works reflect individualism of the creators who admire culture and ways of life of people in Lao PDR, which are similar to those of rural people in Isan, the root and the birthplace of the researcher of this study.

Keywords: Lao art and Culture, Lao Tradition, Greater Mekong Subregion

บทนำ

อารยธรรมในหมู่ประเทศแถบอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงมีความพันผูกกันมาอย่างยาวนานเนื่องด้วยที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่อยู่ใกล้ชิดกัน ลำน้ำโขงถือเป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างดินแดนในแถบภูมิภาคนี้ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อ ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของอารยธรรมในลุ่มน้ำโขงมีมาอย่างยาวนาน หนึ่งในอาณาจักรที่มีความเจริญรุ่งเรืองในด้านการปกครอง รวมทั้งศาสตร์ และศิลป์ทุกแขนง คือ แผ่นดินล้านช้าง ในปัจจุบันลักษณะการปกครองรูปแบบอาณาจักรจะเสื่อมความนิยม และเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา แต่ในพื้นที่แขวงเมืองหลวงพระบางราชธานีเดิมของอาณาจักรล้านช้าง ยังคงหลงเหลือร่องรอยทางศิลปวัฒนธรรม วัดวาอาราม ประเพณี วิถีชีวิต และความเชื่อแบบดั้งเดิมให้พบเห็น แม้ว่าความเจริญไหลบ่าเข้ามาตามสมัยนิยม แต่ผู้คนในหลวงพระบางยังสืบทอดรักษาจารีตประเพณี และความเชื่อความศรัทธาของบรรพบุรุษ ส่งต่อให้ลูกหลานรุ่นใหม่ๆ ได้สืบสาน โดยเฉพาะงานบุญประเพณีสงกรานต์ ซึ่งถือเป็นงานบุญใหญ่ในแขวงหลวงเมืองพระบาง มีการจัดงานอย่างเอิกเกริก เช่น ประเพณีสงกรานต์น้ำพระ ประเพณีแห่ขอ ขบวนอัญเชิญพระบาง และขบวนนางสังขาร ทำให้เห็นการแต่งกายแบบดั้งเดิมของคนหนุ่มสาวในพิธีกรรม นับเป็นเอกลักษณ์ความงามในลักษณะหนึ่งที่บ่งบอกถึงความรุ่งเรืองของอารยธรรมล้านช้างในอดีต ผู้วิจัยมีความผูกพันกับวิถีชีวิตชนบทในภาคอีสานที่โอบล้อมไปด้วยธรรมชาติ มีความศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างแนบแน่น รวมทั้งเคยเดินทางไปแลกเปลี่ยนการสอนระหว่างคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และสถาบันวิจิตรศิลป์แห่งชาติ สปป. ลาว จึงได้สัมผัสรับรู้ถึงวิถีชีวิตของผู้คนที่มีความคล้ายคลึงกับภาคอีสานของไทย

ดังนั้น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะถ่ายทอดผลงานชุด “วิถีชีวิตแห่งความสงบสุขและดีงาม อารยธรรมอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง กรณีศึกษาการสร้างสรรค์แขวงเมืองหลวงพระบาง และแขวงนครหลวงเวียงจันทน์ในสปป.ลาว” ที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวกับความเชื่อ ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความสงบสุข ความดีงาม และความอบอุ่น ซึ่งมีอยู่ในวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของผู้คนใน สปป.ลาว ผ่านผลงานจิตรกรรมสีน้ำมันเทคนิคเฉพาะตัวด้วยการขีด ขีด เช็ด ปาดป้าย จำนวน 10 ชิ้น นำเสนอผ่านสัญลักษณ์หญิงสาวชาวลาวในช่วงงานบุญประเพณีสงกรานต์ ประกอบด้วยภาพบรรยากาศธรรมชาติ โบสถ์ วิหาร และเครื่องใช้ไม้สอยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นในดินแดน สปป. ลาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการแสดงออกถึงความความศรัทธาเชื่อมโยงในพระพุทธศาสนาของผู้คนในสปป.ลาว
2. เพื่อศึกษาการแสดงออกถึงความเป็นปัจเจกบุคคลส่วนตัวที่มีความผูกพันกับประเพณีวัฒนธรรมบริเวณอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **เครื่องมือในการวิจัย** ได้แก่ 1) แบบสำรวจที่มา และแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ ในด้านมุมมอง ทักษะคิดด้านวัฒนธรรมความเชื่อ ความคุ้นเคย และความประทับใจส่วนตัวที่มีติดตัวมาตั้งแต่อดีต ต่อวิถีชีวิตไปแบบชนบทภาคอีสานของไทย ซึ่งต่อยอดมาสู่ความประทับใจในวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชนชาติลาว จากการได้มีโอกาสไปแลกเปลี่ยนการรสอนที่สถาบันจิตรศิลป์แห่งชาติ สปป. ลาว 2) กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน ได้แก่ การทดลองร่างภาพเป็นระยะตามลำดับ การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ และการขยายผลงานการสร้างสรรค์ลงบนวัสดุจริง

2. **การเก็บรวบรวมข้อมูล** ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลภาคเอกสาร สื่อวีดิทัศน์ และสื่อออนไลน์ ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรม การแต่งกาย ประเพณีดั้งเดิม ประเพณีบุญสงกรานต์ งานศิลปกรรมพื้นถิ่น และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รวมทั้งการสืบค้นข้อมูลงานสร้างสรรค์ศิลปกรรมในอดีตของตนเองที่ส่งอิทธิพลถึงผลงานการสร้างสรรค์ในปัจจุบัน และ 2) ข้อมูลภาคสนาม เป็นการลงพื้นที่พูดคุยกับคนท้องถิ่น ศึกษา สังเกต และบันทึกข้อมูลด้วยการถ่ายภาพ ร่างภาพ ในแขวงเมืองหลวงพระบาง บริเวณวัดเชียงทอง วัดใหม่ วัดภูสี และในแขวงนครหลวงเวียงจันทน์ เช่น วัดธาตุหลวง วัดศรีเมือง วัดองค์ต่อ วัดศรีชะเกส วัดพระแก้ว ประตูดุ้ย เป็นต้น รวมถึงจากแหล่งข้อมูลภายในพิพิธภัณฑ์แห่งชาติหลวงพระบาง และพิพิธภัณฑ์แห่งชาติลาว ในเมืองเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

3. **การวิเคราะห์ข้อมูล** ได้แก่ การวิเคราะห์จากข้อมูลที่สืบค้นจากแหล่งข้อมูลภาคสนามจากการสังเกต พูดคุยกับชาวบ้าน และการลงพื้นที่ธรรมชาติในชนบท วัดวาอาราม และพระราชวังเดิมในตัวเมือง เพื่อเก็บข้อมูลเรื่องงานสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมพื้นถิ่น จากข้อมูลที่ได้ศึกษาค้นคว้าจึงมีการนำมาวิเคราะห์ร่วมกับการสร้างสรรค์ผลงานในอดีตของผู้วิจัย ที่เคยได้เข้าไปสร้างสรรค์ผลงานศิลปะใน สปป.ลาว โดยมีการปรับปรุงเทคนิค เนื้อหา และแนวความคิด ซึ่งได้จากการทดลองร่างภาพเพื่อค้นหารูปแบบการแสดงออก แบ่งออกเป็น 6 ระยะ 1) ระยะความคุ้นชินในอดีต 2) ระยะอ้างอิงข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ชนบท 3) ระยะบันทึกข้อมูลในแขวงเมืองหลวงพระบาง และนครหลวงเวียงจันทน์ 4) ระยะสัมผัสความประทับใจในบุญประเพณีสงกรานต์ 5) ระยะทดลองเทคนิคสีน้ำมัน 6) ระยะทดลองสร้างสรรค์

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องวิถีชีวิตแห่งความสงบสุขและดีงาม อารยธรรมอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง กรณีศึกษาการสร้างสรรค์แขวงเมืองหลวงพระบาง และแขวงนครหลวงเวียงจันทน์ ใน สปป.ลาว ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การศึกษาแสดงออกถึงความความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาของผู้คนใน สปป.ลาว

ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาแสดงออกถึงความความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาของผู้คนใน สปป.ลาว จำแนกออกเป็นการสร้างสรรค์ทั้งหมด 3 ระยะตามลำดับ โดยผลงานในระยะที่ 1 เป็นผลงานสีน้ำมันที่ใช้เทคนิคการเขียนในแนวทางลัทธิประทับใจ (Impressionism) มีผลงานจำนวน 5 ชิ้น ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

ภาพประกอบที่ 1 ผลงานชิ้นที่ 1 ชื่อผลงาน พระธาตุหลวง, สีนํ้ามันบนผ้าใบ, 60 x 80 ซม.

(ที่มา: ศักชัย อุทธิโท, 2564)

1) ผลงานชิ้นที่ 1 เป็นการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมด้วยเทคนิคการเขียนภาพในแนวอิมเพรสชันนิสม์ มีความโดดเด่นด้วยลักษณะสีของบรรยากาศ จัดวางองค์ประกอบแบบอสมมาตร ระบายหน้าประกอบไปด้วยรูปทรงของต้นลีลาวดีหรือจำปาลาว และภาพเบื้องหลังแม่หญิงลาวในเครื่องแต่งกายพื้นถิ่นอย่างเต็มยศ ระบายกลางเป็นรูปทรงสถาปัตยกรรมพระธาตุหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นสถานที่สำคัญแห่งหนึ่งของผู้คนในเวียงจันทน์ ระบายหลังเป็นภาพบรรยากาศธรรมชาติในเมืองลาว นำเสนอภาพบรรยากาศในโทนสีเย็นเป็นหลัก และเป็นมุมมองแบบย้อนแสงที่ผู้วิจัยชำนาญ ภาพพระธาตุในระยากลางใช้สีเหลืองทองตัดกับภาพบรรยากาศสีฟ้าอมม่วงเป็นการใช้คู่สีเยื้อง จึงทำให้วัตถุในระยากลางลอยเด่นออกมา สีเหลืองทองที่ใช้ในภาพผลงานแทนสัญลักษณ์ของแสงแห่งความศรัทธา และโอบล้อมไปด้วยความสงบร่มเย็นทั้งในบรรยากาศและในจิตใจของผู้ที่เลื่อมใสในพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้คนใน สปป.ลาว หรือแม่หญิงลาวในภาพที่เพ่งมองไปยังเบื้องหน้าพระธาตุด้วยความศรัทธาแรงกล้า

ภาพประกอบที่ 2 ผลงานชิ้นที่ 2 ชื่อผลงาน วัดเชียงทอง, สีนํ้ามันบนผ้าใบ, 80 x 100 ซม.

(ที่มา: ศักชัย อุทธิโท, 2564)

2) ผลงานชิ้นที่ 2 วัดเชียงทอง ถือเป็นวัดที่มีความงดงามที่สุดในเมืองหลวงพระบาง ทั้งยังเป็นหนึ่งในวัดสำคัญที่ใช้จัดงานบุญประเพณีสงกรานต์ เป็นสถานที่ที่ผู้คนจะมารวมตัวกันเพื่อทำบุญและสืบสานประเพณีการเล่นของบรรพบุรุษ ภาพผลงานนำเสนอให้เห็นภาพบรรยากาศธรรมชาติหุบเขาในเมืองหลวงพระบางที่ร่มเย็น ฉาบทาด้วยสีฟ้าอมม่วง ภายในทิวเขาเบื้องหลังปรากฏภาพเจดีย์วัดในระยากลางไกลลิบ ซึ่งต้องการสื่อให้เห็นว่าเมืองหลวงพระบางเป็นเมืองที่พุทธศาสนารุ่งเรือง โอบล้อมไปด้วยวัดวาอารามมากมาย ในระยากลางเป็นด้านหลังสิมวัดเชียงทอง ที่ปรากฏภาพงานจิตรกรรมประดับกระจุกปูนทองและนกยูงเกี่ยวเนื่องกับตำนานการเกิดเมืองหลวงพระบาง โดยใช้สีในโทนอบอุ่นกระทบกับอาคารพุทธสถาน รวมถึงแสงแดดที่ส่องทิวเขา ซึ่ง

เป็นคู่สีปรกซ์กับสีบรรยากาศ เสริมสร้างให้รูปทรงลึกลับโดดเด่น และสื่อถึงความศรัทธาที่ฉายส่อง ภาพเบื้องหน้าเป็นแม่หญิงชาวลาวกุ่มหนึ่งในเครื่องแต่งกายพื้นถิ่น ในมือถือเครื่องสักการะชั้นหมากเบ็งหันหลังให้กับผู้ชม แต่ทว่ากำลังมุ่งหน้าไปทางสิม แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นตั้งใจในการสืบสาน ทำนุบำรุงศาสนา และรักษาประเพณีที่งามของบรรพบุรุษของชาวหลวงพระบาง

ภาพประกอบที่ 3 ผลงานชิ้นที่ 3 ชื่อผลงาน 25 เมษายน, สีนํ้ามันบนผ้าใบ, 80 x 100 ซม.

(ที่มา: ศักชัย อุทธิโท, 2564)

3) ผลงานชิ้นที่ 3 เป็นภาพวัดเชียงทองในวันที่ 25 เมษายน ซึ่งเป็นวันเก็บพระบางกลับไปประดิษฐานในหอพระบางตามเดิม หลังจากที่ได้อัญเชิญออกมาประดิษฐานที่นอกหอพระบาง เพื่อให้ประชาชนได้สงกรานน้ำในช่วงวันสงกรานต์ วันเก็บพระบางของทุกปีจะเป็นวันที่ฝนตกหนัก ซึ่งเป็นที่น่าแปลกใจอย่างมาก ผู้วิจัยจึงนำเสนอภาพวันเก็บพระบางในบรรยากาศครึ้มฟ้าครึ้มฝน แต่เปี่ยมไปด้วยความชุ่มเย็นจากศรัทธา โดยแทนค่าสีเหลืองทองในแง่ของความรุ่งเรือง ความเชื่อ ส่องไปที่เครื่องแต่งกายของหญิงสาวชาวลาว เผยให้เห็นรายละเอียดที่วิจิตรงดงามของเครื่องแต่งกาย เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเจริญของศิลป วัฒนธรรมในดินแดนล้านช้าง ที่ยังคงได้รับการสืบสานรักษาจากคนหนุ่มสาว การจัดวางองค์ประกอบโดยให้ผู้หญิงเป็นเส้นนำสายตาผู้ชมไปสู่สิมวัดเชียงทอง เนื่องด้วยชื่อวัดเป็นชื่อเดิมของเมือง และพระบางเป็นชื่อใหม่ เชียงทองและพระบางจึงมีความสำคัญเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับคนหลวงพระบางอย่างไม่สามารถแยกจากกันได้

ภาพประกอบที่ 4 ผลงานชิ้นที่ 4 ชื่อผลงาน ประตูลอย, สีนํ้ามันบนผ้าใบ, 80 x 100 ซม.

(ที่มา: ศักชัย อุทธิโท, 2564)

4) ผลงานชิ้นที่ 4 ผลงานประกอบไปด้วยภาพหญิงสาวชาวลาวในอิริยาบถหันหลังเห็นใบหน้าด้านข้าง เบื้องหลังเป็นภาพประตูลอยเวียงจันทน์ในบรรยากาศธรรมชาติที่ปลอดโปร่งสดใส เบื้องหน้าเป็นภาพดอกจำปาลาวสัญลักษณ์ดอกไม้ประจำชาติ และดอกเฟื่องฟ้าซึ่งนิยมปลูกกันมากที่เวียงจันทน์ ภาพผลงานชิ้นนี้เผยให้เห็นใบหน้าทั้งดงามเป็นเอกลักษณ์ของแม่หญิงชาวลาว

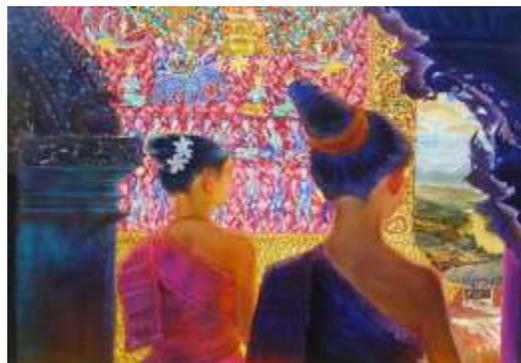
ต่างจากผลงานชิ้นอื่น ๆ ในชุดงานวิจัย เนื่องด้วยสถาปัตยกรรมประตูชัยเวียงจันทน์ไม่ได้เป็นสถานที่ที่คนลาวใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจในแง่ของจิตวิญญาณความเชื่อ หากแต่ผู้วิจัยต้องการแสดงให้เห็นถึงสถาปัตยกรรมที่สวยงามของเมืองเวียงจันทน์ที่ชาติตะวันตกเป็นผู้สร้าง เสมือนเป็นการบันทึกประวัติศาสตร์ของชาติลาวในช่วงเวลาหนึ่ง

ภาพประกอบที่ 5 ผลงานชิ้นที่ 5 ชื่อผลงาน เมืองเชียงใหม่, สีนํ้ามันบนผ้าใบ, 80 x 100 ซม.

(ที่มา: ศักชัย อุทธิโท, 2564)

5) ผลงานชิ้นที่ 5 เป็นภาพเส้นทางภาพธรรมชาติหุบเขาในมุมมองแบบทัศนียวิทยา (Perspective) โดยใช้ภาพสาวชาวลาวเป็นจุดนำสายตาไปสู่วัดที่อยู่ในระยะหลัง ขนาบข้างด้วยแม่น้ำโขง อันเป็นสัญลักษณ์ของเส้นเลือดหล่อเลี้ยงชีวิตของคนในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง และต้นจำปาลาวสัญลักษณ์ดอกไม้ประจำชาติ ภาพผลงานมีการใช้สีสันสดใสของทุ่งดอกไม้และเครื่องแต่งกาย โดยในระยะหน้าของผลงานเป็นภาพแม่หญิงชาวลาวที่หันหลังให้กับผู้ชม แต่กำลังมุ่งหน้าตรงไปยังวัดที่อยู่บนเขาไกลลับตา ผู้วิจัยต้องการแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นตั้งใจที่มีพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตของชาวลาวอย่างไม่อาจแยกจากกัน เพื่อจุดประสงค์ในการทำงานบำรุงพุทธศาสนา แม้ว่าเส้นทางการเดินทางข้ามเขาจะยากลำบาก แต่ยังคงมีความตั้งใจอันแน่วแน่ เป็นหนึ่งในความดีงามและความอ้อมเอมที่ผู้วิจัยได้สัมผัสรับรู้จากการเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับพื้นที่ชนบท สปป.ลาว ผลงานระยะที่ 2 เป็นผลงานสีน้ำมันที่ใช้เทคนิคการระบาย และการขีดขีดด้วยวัสดุ มีผลงานทั้งหมดจำนวน 2 ชิ้น ได้แก่

ภาพประกอบที่ 6 ผลงานชิ้นที่ 6 ชื่อผลงาน ครุฑธา, สีนํ้ามันบนผ้าใบ, 130 x 150 ซม.

(ที่มา: ศักชัย อุทธิโท, 2564)

6) ผลงานชิ้นที่ 6 ภาพบรรยากาศโดยรวมใช้สีในโทนกลางค่อนข้างไปทางร้อน ระยะหน้าประกอบด้วยรูปทรงคันทวย ชุ่มประตุ และรูปทรงผู้หญิง เป็นมุมมองในลักษณะย้อนแสง ระยะกลางและระยะหลังของภาพประกอบไปด้วยภาพงานประดับกระจกในวัดเชียงทอง ซึ่งผู้วิจัยต้องการให้เห็นความงดงามของศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมลาวอันมีเอกลักษณ์และมีเสน่ห์เฉพาะตัว นอกจากนี้รายละเอียดที่เป็นแสงสีขาวในรูปงานประดับกระจก ยังได้ใช้เทคนิคการปาดให้เกิดแสงสว่างอันมลังเมลือง โดยมากงานประดับกระจกที่ปรากฏอยู่ภายในศาสนสถานของทุกศาสนาให้อารมณ์ความรู้สึกอ้อมเอมในแง่ของความเลื่อมใสศรัทธา

และความศักดิ์สิทธิ์อยู่แล้ว จึงหยิบฉวยนำมาใช้ในการสร้างผลงานชิ้นนี้ด้วย เบื้องขวาของผลงานเป็นภาพบรรยากาศสายน้ำโขง สายน้ำอันสำคัญกับวิถีชีวิตของคนในอนุภาคนี เป็นสิ่งนำพาความเจริญรุ่งเรืองทั้งทางอารยธรรม วัฒนธรรม ความเชื่อ ผลงานชิ้นนี้จึงสื่อถึงวิถีชีวิตของชาวลาวที่พันผูกอยู่กับสายน้ำ ซึ่งนำพาความเจริญทางวัฒนธรรม เปี่ยมไปด้วยความเลื่อมใสในพุทธศาสนาที่ แน่วแน่มั่นคง

ภาพประกอบที่ 7 ผลงานชิ้นที่ 7 ชื่อผลงาน แผ่นดินธรรม, สีนํ้ามันบนผ้าใบ, 130 x 150 ซม.

(ที่มา: ศักชัย อุทธิโท, 2564)

7) ผลงานชิ้นที่ 7 เป็นภาพส่วนประกอบของสถาปัตยกรรมลาว และงานศิลปกรรมภายในวัดเชียงทอง ภาพงานประดับกระจกฝีมือช่างหลวงจากพระราชวังหลวงพระบาง มีเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตการเกษตรกรรม และส่วนหนึ่งของภาพโพธิ์ทองด้านหลังสิมวัดเชียงทอง มีเนื้อหาเกี่ยวกับการกำเนิดเมืองหลวงพระบาง ระยะเวลาของภาพผลงานเป็นภาพหญิงสาวชาวลาว กำลังถือขันหมากเบ็ง หันหลังให้ผู้ชมคล้ายกำลังมุ่งหน้าไปทางวิหาร ซึ่งปรากฏภาพพระบาทของพระพุทธรูปคู่บ้านคูเมืองของหลวงพระบางทางช่องประตู มุมซ้ายของภาพปรากฏเป็นภาพแม่น้ำโขงทอดยาวไกลออกไป ผลงานมีการใช้สีทั้งโทนร้อนและโทนเย็นในสัดส่วนที่ค่อนข้างเท่ากัน สร้างสรรค์ด้วยเทคนิคการเขียนสีน้ำมันและใช้วัสดุปาดรายละเอียดที่เป็นแสง ทำให้เกิดมิติตื้นลึก และเกิดความระยิบระยับลอกเลียนแสงที่ตกกระทบบนพื้นผิวกระจกจริง แสดงออกถึงวิถีชีวิตของคนในอนุภาคลุ่มน้ำโขง โดยเฉพาะคนหลวงพระบางที่มีความมุ่งมั่นศรัทธาในพุทธศาสนา ให้เป็นแสงส่องนำทางในการดำเนินชีวิตตั้งแต่อดีตอันรุ่งเรืองจวบจนปัจจุบัน ผลงานระยะที่ 3 เป็นผลงานที่พัฒนามาจากสองระยะแรกโดยแทรกรูปทรงของพีชพรรณและบรรยากาศธรรมชาติให้มากขึ้น และใช้เทคนิคการขีด ขีด ปาดบนสีน้ำมัน ทั้งหมดมีจำนวน 3 ผลงาน ได้แก่

ภาพประกอบที่ 8 ผลงานชิ้นที่ 8 ชื่อผลงาน แสงทองแห่งธรรม, สีนํ้ามันบนผ้าใบ, 150 x 200 ซม.

(ที่มา: ศักชัย อุทธิโท, 2564)

8) ผลงานชิ้นที่ 8 ประกอบไปด้วยรูปทรงผู้หญิงหันหลัง ในมือถือเครื่องสักการะพานขันหมากเบ็งในระยะหน้า รูปทรงวิหารที่ประกอบไปด้วยลวดลายปูนปั้นที่สาดส่องด้วยแสงแดดเป็นริ้วทอดผ่านในแนวทแยง และภาพพระบางที่ปรากฏเพียงพระบาทผ่านช่องประตูในระยะกลาง ในระยะหลังเป็นภาพบรรยากาศธรรมชาติที่อัดแน่นไปด้วยต้นจำปาลาวด้วยสีสันโนโทนเย็นจัดวางในองค์ประกอบแบบอสมมาตรและใช้เทคนิคการปาดสีน้ำมันด้วยวัสดุ ภาพผลงานกล่าวถึงเรื่องความความเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนาของคนลาว โดยสื่อสารด้วยการใช้แสงสีเหลืองทองซึ่งมีนัยยะถึงความศักดิ์สิทธิ์ ภาพผู้หญิงที่เพ่งมองไปยังพระบาทข้างหน้า แม้จะไม่เห็นใบหน้าแต่ก็แสดงให้เห็นถึงพลังมุ่งมั่นตั้งใจ ต้นหมากรากไม้อันร่มรื่นของบรรยากาศระยะหลังยังให้ความรู้สึกถึงความสงบร่มเย็นสอดคล้องกันกับความสงบในจิตใจที่เกิดจากความเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนา

ภาพประกอบที่ 9 ผลงานชิ้นที่ 9 ชื่อผลงาน สงบสุขและดีงาม, สีน้ำมันบนผ้าใบ, 150 x 200 ซม.

(ที่มา: ศักชัย อุทธิโท, 2564)

9) ผลงานชิ้นที่ 9 เป็นภาพส่วนประกอบของสถาปัตยกรรมลาว เช่น ลวดลายปูนปั้นประดับกระจกหน้าบันวิหาร คันทวย ชายคาสิม พระบาง เครื่องประดับประกอบพิธีแห่ และเครื่องสักการะในพิธีกรรม รวมถึงรูปทรงหญิงสาวลาวที่อยู่ในระยะหน้า ระยะหน้าของผลงานเป็นมุมมองแบบย้อนแสงใช้สีเข้มทึบ ระยะหลังมีการใช้โทนสีสว่างสดใสด้วยสีโทนกลางและโทนเย็น ให้ความรู้สึกอบอุ่น คึกคัก และหนักแน่น ภาพผลงานเป็นการนำเอาภาพขบวน “แห่ขอ” ในวันสงกรานต์นำมาจัดวางองค์ประกอบใหม่ เป็นบรรยากาศที่คึกคัก อิ่มเอมด้วยความเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนาที่เปี่ยมล้นของคนหลวงพระบาง ซึ่งนับได้ว่าพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งที่ไม่อาจแยกออกจากวิถีชีวิตของคนลาวไปได้เลย

ภาพประกอบที่ 10 ผลงานชิ้นที่ 10 ชื่อผลงาน แสงแห่งความสุขสงบ, สีน้ำมันบนผ้าใบ, 80 x 100 ซม.

(ที่มา: ศักชัย อุทธิโท, 2564)

10) ผลงานชิ้นที่ 10 มีการใช้สีในโทนกลางและสีโทนเย็น ให้ความรู้สึกอบอุ่นและสุขสงบ จัดวางองค์ประกอบแบบอสมมาตร เป็นรูปทรงสถาปัตยกรรมลาว ภาพบรรยากาศภูมิทัศน์ทางธรรมชาติของเมืองลาวอันประกอบด้วยพรรณพืชนานา

รูปทรงของแม่หญิงขาลาวหันแผ่นหลังมาทางผู้ชม แต่ในขณะที่เดียวกันหญิงสาวกลับหันหน้าประจันกับลิ้มเล็กอย่างมุ่งมั่น เป็นการสื่อให้เห็นถึงแรงศรัทธาอันแนบแน่นระหว่างคนลาวและพุทธศาสนา เครื่องแต่งกายพื้นเมืองที่ผู้หญิงลาวสวมใส่ สื่อถึงเรื่องความเจริญทางวัฒนธรรมที่ยังคงได้รับการสืบสานจากคนหนุ่มสาว โดยเฉพาะผู้หญิงที่แบกรับหน้าที่สืบทอดจากบรรพบุรุษไว้เป็นอย่างดีสง่างาม

2. การศึกษาแสดงออกถึงความเป็นปัจเจกบุคคลส่วนตัวที่มีความผูกพันกับประเพณีวัฒนธรรมบริเวณอนุภูมิภาค ลุ่มน้ำโขง

ผลการวิจัยพบว่า การใช้ขบวนการสร้างสรรค์ด้วยเทคนิค ชูต ซิดู เช็ดดู ด้วยเทคนิคสีน้ำมันบนแคนวาสให้เกิดร่องรอยรูปทรงมิติ บรรยากาศจากความชำนาญเทคนิคส่วนตัว ตอบสนองแนวคิดระหว่างรูปทรง หญิงสาวพร้อมด้วยเครื่องแต่งกายแบบล้านช้าง โดยให้รูปทรงรูปร่างผู้หญิงมีน้ำหนักและสีที่เข้มชัดหรือสีสดใสมีเนื้อแท้ของเม็ดสีมากกว่าที่อื่น ๆ ที่เป็นระยะหลัง ๆ ถัดไป เป็นลักษณะเหมือน “มอญยั้งแสง” ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ผู้สร้างสรรค์เลือกใช้และนำเสนอในรูปแบบเนื้อหาแนวคิดอื่น ๆ ตลอดมา สิ่งนี้คือ การขบเน้นระหว่างระยะหน้าและบรรยากาศของมิติระยะหลังที่ลึกเข้าไปให้เกิดการตั้งคำถามและคำตอบด้วยวิธีการที่นำเสนอขึ้น เพื่อสื่อถึงศรัทธาภายในใจและแรงกระตุ้นจากวัตถุสิ่งของสถานะแวดล้อมภายนอกที่สอดคล้องกันเป็นการสร้างพื้นที่อย่างเป็นเอกภาพ ด้วยบรรยากาศจากขบวนการเทคนิคการสร้างสรรคจิตกรรมในแบบเฉพาะตัว

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องวิถีชีวิตแห่งความสงบสุขและดีงาม อารยธรรมอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง กรณีศึกษาการสร้างสรรคแขวงเมืองหลวงพระบาง และแขวงนครหลวงเวียงจันทน์ ใน สปป.ลาว ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการแสดงออกถึงความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาของผู้คนใน สปป.ลาว พบว่า การแสดงออกถึงความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาของผู้คนใน สปป.ลาว ผ่านผลงานจิตรกรรมสีน้ำมันบนผ้าใบ จำนวน 10 ชิ้น ในชุดผลงานการสร้างสรรคแบ่งผลงานออกเป็น 3 ระยะ ทุกระยะแสดงให้เห็นถึงความเลื่อมใสศรัทธาที่เป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของผู้คนใน สปป.ลาว โดยแต่ละระยะจำแนกตามลักษณะและเทคนิคการสร้างสรรค ได้แก่ ระยะที่ 1 เป็นการสร้างสรรคด้วยเทคนิคการระบายสีแบบทับซ้อนตามรูปแบบของลัทธิอิมเพรสชันนิสม์ ใช้สีโทนเย็นเป็นหลัก ระยะที่ 2 เป็นการสร้างสรรคด้วยเทคนิคการระบาย ชูต ซิดู ด้วยวัสดุอุปกรณ์ โดยเฉพาะส่วนที่เป็นรายละเอียดของแสงที่ต้องการให้เกิดความระยิบระยับ ใช้สีทั้งโทนร้อนและเย็น แสดงให้เห็นถึงความรุ่งเรืองของศิลปวัฒนธรรมเฉพาะถิ่นของลาว ระยะที่ 3 เป็นการสร้างสรรคด้วยเทคนิคการระบายทับซ้อน ชูต ซิดู และปาด ในบริเวณที่ต้องการให้เกิดแสง มีการสอดแทรกรูปทรงธรรมชาติ และใช้สัญลักษณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับชนชาติลาวในภาพผลงาน

2. เพื่อศึกษาการแสดงออกถึงความเป็นปัจเจกบุคคลส่วนตัวที่มีความผูกพันกับประเพณีวัฒนธรรมบริเวณอนุภูมิภาค
ลุ่มน้ำโขง พบว่า ได้ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลภาคเอกสารและภาคสนามเนื่องจากมีความชื่นชอบวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนลาว ที่มีความคล้ายคลึงกับวิถีชีวิตของชนบทภาคอีสาน โดยได้เข้าไปการพูดคุย บันทึกภาพถ่าย บันทึกภาพร่าง และทดลองค้นหาแนวทางการสร้างสรรคจนพบวิธีการที่พัฒนาจากลักษณะการสร้างสรรคเดิมชำนาญ จนเกิดเป็นเอกลักษณ์ใหม่ด้วยวิธีการ ชูต ซิดู ปาดป้าย พื้นผิวผ้าใบด้วยวัสดุอุปกรณ์ชนิดต่าง ๆ

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องวิถีชีวิตแห่งความสงบสุขและดีงาม อารยธรรมอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง กรณีศึกษาการสร้างสรรค์แขวงเมืองหลวงพระบาง และแขวงนครหลวงเวียงจันทน์ ใน สปป.ลาว ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลงานวิจัยสร้างสรรค์ มีการนำสัญญาวิทยาในลักษณะที่ต้องใช้ความเข้าใจทางวัฒนธรรมร่วมของพื้นที่ เช่น สัญญาแทนความเชื่อของคนเฉพาะกลุ่ม และสัญญาที่เข้าใจได้ในระดับสากล เช่น การใช้วรรณคดี การใช้ผีแปรงในการสำแดง และการใช้แสงแทนความหมายมาตีความ มีการนำแนวคิดความงาม ความดี ความจริง ของพระธรรมโกศาจารย์มาใช้สร้างสรรค์ร่วมด้วย
2. สัญญาที่ปรากฏสามารถสื่อสารและสนับสนุนให้เกิดแนวคิดเชิงอนุรักษ์อารยธรรมท้องถิ่นในดินแดนอุษาคเนย์ ก่อให้เกิดการตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมประจำชุมชนและอารยธรรมล้านช้างโบราณที่หลงเหลืออยู่ไม่มาก ซึ่งควรค่าแก่การรักษาอนุรักษ์สืบไว้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ผู้สนใจควรศึกษาเทคนิควิธีการสร้างสรรค์สีน้ำมัน นำไปวิเคราะห์เพื่อใช้ต่อยอดการสร้างสรรค์ให้มีความสลับซับซ้อน และเกิดเป็นแนวทางลักษณะเฉพาะตน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรการต่อยอดรูปแบบการนำเสนอด้านเนื้อหาการสร้างสรรค์ไปสู่เรื่องราวความสัมพันธ์และวัฒนธรรมร่วมระหว่างชาติพันธุ์อื่น ๆ ในดินแดนแถบอุษาคเนย์ รวมทั้งการศึกษาค้นคว้าแง่มุมทางทฤษฎีจากงานเอกสารงานวิชาการที่สัมพันธ์กับหัวข้อวิจัย และเนื้อหา เพื่อเสริมให้ผลงานการสร้างสรรค์มีความแข็งแรงในแง่แนวความคิดมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้เกิดจากการส่งเสริมผลักดันข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการ ระหว่างคณะศิลปกรรมศาสตร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และสถาบันวิจิตรศิลป์แห่งชาติ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสเดินทางมาเยี่ยมสอน ณ สถาบันวิจิตรศิลป์แห่งชาติ สปป.ลาว ที่เวียงจันทน์ และหลวงพระบาง ในโอกาสนี้จึงขอขอบพระคุณในความกรุณาแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ท่านอาจารย์นันทวรรณ จันทนะพะลิน คณบดี คณะศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และท่านอาจารย์ ดร.โมสิง จันบุตตี ผู้อำนวยการสถาบันวิจิตรศิลป์แห่งชาติ สปป.ลาว ในขณะนั้น ตลอดจนคณาจารย์เจ้าหน้าที่ทุก ๆ ท่านที่สนับสนุนประสานงาน และอำนวยความสะดวกให้ผลงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- สุวิน ทองปั้น. (2562). พุทธศิลป์ล้านช้าง: แนวคิด พัฒนาการ คุณค่าทางศิลปะ และวัฒนธรรม. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 19(1), 203-214
- _____. (2562). อาณาจักรล้านช้าง: ปรัชญา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตคนลุ่มน้ำโขง. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 21(3), 203-214.
- MGR Online. (2557). *งดงามอย่างลาว ชมภาพ “นางสังขาร” และชบวนแห่ขอแห่งหลวงพระบาง*. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2565, จาก MGR Online: <https://mgronline.com/travel/detail/9570000042481>
- _____. (2558). “*สงกรานต์หลวงพระบาง” ชมนางสังขาร สรงน้ำพระบาง ตักบาตรพุทฺธิ...สบายดีปีใหม่ลาว*. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2565, จาก MGR Online: <https://mgronline.com/travel/detail/9580000041685>